

L'economia circular. Una visió empresarial

Iago ANDREU i SOTELO

Bon dia a tothom,

Quan la Societat Andorrana de Ciències em va demanar que preparés, en nom de la Confederació Empresarial Andorrana, una petita ponència per a aquesta Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu vaig pensar en un títol molt genèric i molt obvi, *L'economia circular. Una visió empresarial*, però que té una bona raó de ser.

Perquè, al meu entendre, la qüestió de la sostenibilitat -de la qual l'economia circular és l'expressió màxima- és un punt de trobada al qual cadascun dels actors aquí presents ha arribat fent el seu propi camí. Cadascú ha fet el seu propi clam per a un model de societat més sostenible:

Des de fa moltes dècades, els moviments ecologistes han lluitat per la sostenibilitat mediambiental: ens han advertit del risc de consumir recursos que no poden ser substituïts, de les externalitats negatives dels processos industrials o de la destrucció de la biodiversitat i del paisatge en nom del benefici econòmic i social.

El clam per la sostenibilitat -tot i que aquí potser d'una manera menys explícita- també és al cor de moltes reivindicacions i moviments socials. El moviment feminista contemporani, per exemple, va néixer perquè no era possible -és a dir, sostenible- mantenir la meitat de la població exclosa dels drets civils i polítics; i encara avui té una força extraordinària quan ens recorda que la bretxa salarial o els sostres de vidre són del tot insostenibles. Com també són insostenibles les societats que no inclouen i empoderen les persones amb discapacitat o que no donen una cobertura òptima per a les persones grans que han acabat la seva vida professional, per posar dos exemples més.

El clam per la sostenibilitat -evidentment- també té una dimensió econòmica i són nombroses les persones que han arribat a aquest punt de trobada del desenvolupament sostenible per la via de l'economia i de la reflexió en termes empresarials.

Podríem ser una mica provocadors i recordar que, precisament, aquest 2019 fa 40 anys que

l'aleshores primera ministra britànica Margaret Thatcher va posar en marxa una nova política econòmica que propugnava que la solució a una crisi no sempre passa per la via de més creixement, de més despesa i de més consum -com fins aleshores havien defensat els economistes de tendència keynesiana-, sinó que sovint la millor manera de superar les crisis és per la via de la deflació, és a dir, del decreixement.

La sostenibilitat també es deriva de l'estricta lògica econòmica i empresarial. I, de fet, la majoria de projectes empresarials de llarga durada compleixen -en bona mesura- amb els requisits de la triple sostenibilitat econòmica, social i mediambiental.

Si la sostenibilitat ha estat una qüestió present, que ha preocupat i inquietat persones i col·lectius diversos al llarg de dècades, què és el que ha canviat ara? Què hi ha de nou sota el sol? Evidentment, una emergència climàtica que cada cop és més evident. Però al meu entendre el que és realment interessant és un canvi més de fons o de plantejament.

Per què l'Agenda 2030 i els objectius de desenvolupament sostenible estan tenint una acollida, un èxit i una traducció pràctica que altres iniciatives no havien tingut en el passat? Doncs, entre altres raons, perquè han incorporat una perspectiva econòmica i, en bona mesura, empresarial.

La sostenibilitat mediambiental està deixant de ser un sobrecost -un afegit, fins i tot un luxe- i s'està convertint en una oportunitat de generar nova activitat, riquesa i llocs de treball. Algú podria argumentar que la lògica del desenvolupament és contrària a la idea empresarial i capitalista del creixement. Però ja he explicat abans que el sistema capitalista, l'economia de mercat i la cultura empresarial són perfectament capaces d'assumir i de donar ple sentit i contingut a nocions com el desenvolupament sostenible o, fins i tot, el decreixement sostenible. A més, ni tan sols els més ferris defensors de la noció de desenvolupament sostenible no són 100% capaços de traçar una línia clara i inequívoca entre desenvolupament i creixement.

Com deia, la sostenibilitat ha deixat de ser una qüestió accessòria i ha passat a ser una qüestió central plenament integrada en la lògica econòmica. Per això l'Agenda 2030 dona resultats més tangibles que altres iniciatives igualment benintencionades del passat. I per això l'economia circular atrau l'atenció d'empreses llargament consolidades que hi veuen, no només una qüestió de responsabilitat social corporativa, sinó també d'oportunitats de diversificació del negoci.

Al si de la Confederació Empresarial Andorrana ho vivim cada dia. Bona part de l'activitat de l'Associació de Gestors de Residus d'Andorra (Agreda) està vinculada a l'economia circular. Avui aquí tindrem l'oportunitat d'escoltar diversos responsables d'empreses d'aquest sector i veurem fins a quin punt els gestors de residus han estat pioners en la matèria i han practicat l'economia circular *avant la lettre*. I l'Agreda mateixa avui està negociant partenariats i convenis amb els seus homòlegs francesos per convertir Andorra en un laboratori d'idees i projectes per a la gestió dels residus des de la perspectiva de l'economia circular.

Però la qüestió de la sostenibilitat i de l'economia circular no es queda aquí i cada vegada abasta més àmbits d'activitat. Quan reunim els constructors, els promotors immobiliaris, els propietaris d'immobles, els enginyers i els majoristes de materials de construcció al tomb d'una taula també sorgeix, de forma recurrent, la qüestió de l'eficiència energètica i de la

construcció pensant en una deconstrucció futura que no generi residus i que permeti aprofitar tots els elements utilitzats.

Evidentment, l'economia circular també té un impacte i genera interès en el sector primari, en els pagesos i els ramaders. Des del líquid sobrant en l'elaboració de formatges que es pot utilitzar per abonar els camps fins al cereal residual de l'elaboració de cervesa que avui és un residu però podria ser un subproducte que complementés l'alimentació del bestiar.

Fins i tot en un àmbit tant a priori fred i deshumanitzat com el dels assessors fiscals hi ha un interès creixent per participar en l'elaboració d'una fiscalitat verda que premii i incentivi l'economia circular.

Per tant, l'economia circular es nodreix de la lògica empresarial i l'empresariat andorrà se l'està fent seva.

Ara bé, quins són els punts forts i els punts febles de l'economia circular a Andorra i al seu teixit empresarial? D'entrada, en aquesta qüestió -com en tantes altres- el nostre país presenta una elevada dependència del seu entorn. Bona part dels productes que consumim estan elaborats més enllà de les nostres fronteres. I, per molt que diversifiquem el nostre teixit productiu, per molt que incentivem el consum de productes locals, això seguirà essent així en bona mesura.

Per tant, la capacitat incidència d'Andorra sobre les cadenes de producció dels béns que consumeix és petita. Ara bé, això no vol dir que no es puguin estudiar fórmules que incentivin la producció local i el consum de béns locals produïts de manera responsable i que penalitzin aquells productes importats que més s'aparten de la lògica de la sostenibilitat i de l'economia circular. Hem vist, per exemple, l'efectivitat que han tingut les multes de la Unió Europea per combatre l'obsolescència programada de determinats productes tecnològics.

D'altra banda, l'economia circular és una bona eina per -precisament- per superar o pal·liar aquesta excessiva dependència de l'exterior: El cas més clar el tenim en l'àmbit de l'energia. Com més fomentem l'ús d'energies renovables produïdes al país, l'autoproducció i l'autoconsum d'energia, la rehabilitació i la construcció de *passive house* i la mobilitat elèctrica, menys dependents serem de l'exterior i menys ens hauran de preocupar les fluctuacions del preu de l'energia sobre les quals -aquestes sí- la nostra incidència és nul·la. I aquí tornem a trobar aquella quadratura del cercle que pot representar l'economia circular. Complir amb els objectius de l'acord contra el canvi climàtic -recordem que les dues principals fonts d'emissió de CO₂ d'Andorra són els combustibles fòssils per a la calefacció i la locomoció-, crear nous sectors d'activitat i noves oportunitats de negoci, i reduir la nostra dependència de l'exterior.

I no només es tracta del sector de l'energia. En la mesura en què siguem capaços de convertir en circulars processos que avui són lineals també reduïrem la nostra necessitat d'importar materials per a la construcció o per a altres activitats industrials. I això ens obrirà -en part- les portes a poder desenvolupar sectors industrials que avui no tenim.

Un altre punt positiu de l'economia circular per a Andorra estaria en una millor gestió dels recursos naturals, especialment dels boscos. En el sector de la construcció -amb la vista especialment posada en la deconstrucció i el reaprofitament- hi ha una tendència creixent a l'ús de fusta no només com a element decoratiu, de revestiment o de pavimentació, sinó com

a element estructural. La construcció amb fusta, també en zones urbanes, podria suposar una oportunitat per a l'explotació, l'aprofitament i la gestió sostenible d'uns boscos que avui en molts casos estan superpoblats.

I, evidentment, un altre dels punts forts de l'economia circular des d'una perspectiva empresarial i andorrana és l'oportunitat que ofereix per a la diversificació de l'economia amb la creació de noves àrees d'activitat. Totes les tasques de reciclatge, reaprofitament i reconversió, tota l'activitat que representa transformar en subproductes el que avui són residus, obre un nou ventall d'activitats que es poden desenvolupar al país.

Per a un país amb escassos recursos naturals, un sector industrial molt poc desenvolupat i una elevada dependència de l'exterior com Andorra, els avantatges de la transició de l'economia lineal a l'economia circular són clars. Però el procés també planteja dubtes i inconvenients.

La majoria d'aquests inconvenients tenen a veure amb un problema recurrent en el cas d'Andorra: la massa crítica. El cas de la gestió de residus és paradigmàtic. Amb la tecnologia actual, la maquinària per al reciclatge del vidre, del paper i el cartró i dels envasos, no és rendible a Andorra; perquè estem molt lluny dels volums mínims que fan funcionar aquesta maquinària de manera òptima. Això fa que aquests residus s'hagin d'enviar a reciclar a centenars de quilòmetres del país, amb l'impacte mediambiental que té el transport per carretera dels mateixos.

El cas dels residus de la construcció, en canvi, és l'altra cara de la moneda, ja que bona part s'exporten molt a prop de les nostres fronteres, a l'Alt Urgell, on es transformen per retornar com a àrids per a la pavimentació de carreteres a Andorra.

En molts d'aquests casos per superar la mancança de massa crítica Andorra pot fer dues coses. La primera, esperar i -en la mesura del possible- incentivar les millores tecnològiques que facin que la reduïda dimensió territorial deixi de ser un inconvenient. La segona és promoure un model d'economia circular que integri els territoris propers: l'Arieja, l'Alt Urgell, la Cerdanya..., seguint el model utilitzat en la gestió del Centre de Tractament de Residus.

En qualsevol cas, el que resulta evident és que l'economia circular requereix d'una aproximació empresarial i d'una adaptació a una realitat específica i diferenciada com l'andorrana.

Quan es negociava l'acord de París contra el canvi climàtic, el 2015, Andorra va pressionar -amb èxit- perquè s'inclogués una menció especial als ecosistemes d'alta muntanya i als països que n'eren especialment dependents -ja que la versió original de l'acord feia incidència sobretot en l'impacte del canvi climàtic sobre les illes i els països costaners-. Seguint aquesta línia, ara tenim l'oportunitat d'adaptar l'economia circular i el desenvolupament sostenible a la realitat andorrana.

Des de la Confederació Empresarial Andorrana ja hi estem treballant; i, de fet, hem iniciat les converses amb el Govern per tal que l'empresariat i el teixit productiu del país tinguin un paper destacat en la futura taula d'economia circular. Perquè estem convençuts que incorporar la visió i la lògica empresarials a les grans iniciatives i als grans reptes del nostre temps farà que aquestes iniciatives siguin més efectives i aquests reptes menys difícils de superar.

Iago Andreu i Sotelo,

llicenciat en dret, periodista i director de la Confederació Empresarial Andorrana